

Ivan Maček: Ob osmi obletnici Tomšičeve brigade

Dne 14. julija je minilo osem let, odkar je bila ustanovljena I. slovenska narodnoosvobodilna udarna brigada Toneta Tomšiča.

Zgodovina Tomšičeve brigade predstavlja tri leta krvavih borb, tri leta borbe proti italijanskemu in nemškemu okupatorju in domačim izdajalcem. V vsej triletni borbi je pokazala brezmejno predanost svojemu narodu s svojimi herojskimi bitkami in mnogimi zmagami, ki bodo trajen zgled borbenosti in predanosti. Te zmage zaslužijo, da se z zlatimi črkami zapisejo v zgodovino slovenskega naroda.

Z ustanovitvijo Tomšičeve brigade dobi slovenski narod prvič v zgodovini lastno regularno vojsko pod svojim lastnim vodstvom, ki se poslednjič borijo za nacionalno svobodo in socialne pravice slovenskega naroda in narodov Jugoslavije.

Kapitulacija protiljudskega režima in izdajstvo višje soldateske stare Jugoslavije sta vrgli narode Jugoslavije v popolno brezpravje. Fašistični okupatorji so imeli namero uničiti in fizično iztržiti naše narode. Ta namera bi se fašističnim okupatorjem več ali manj uresničila, da ni bilo naše Komunistične partije in njenega vodstva s tovarišem Titom na čelu. Naša Partija in njeno vodstvo sta bila že takrat nerazdružno povezana z narodi Jugoslavije. Pri nas ni bilo omahovanja, kaj storiti, kako čakati boljših dni ali taktizirati z okupatorji, kakor so to delale komunistične partije v nekaterih drugih državah. Naša Partija je takoj po okupaciji domovine zavzela kurzo na osvoboditev narodov Jugoslavije. Zakaj je bila naša Partija sposobna takoj zavzeti kurzo na osvoboditve borbo? Zaradi tega, ker je bila že takrat nerazdružno povezana z delovnim ljudstvom vse Jugoslavije in prepolna z duhom marksizma-leninizma.

Takoj po okupaciji so se naši narodi pripravljali na oboje: na vojsko pod vodstvom Partije, ki je bila iniciator in organizator te priprave. Ob napadu fašistične Nemčije na Sovjetsko zvezo naša Partija ni pomišljala in čakala direktiv, ampak je takoj poklicala vse narode Jugoslavije k oboje: na vojsko pod vodstvom Partije, ki je bila iniciator in organizator te priprave. Ob napadu fašistične Nemčije na Sovjetsko zvezo naša Partija ni pomišljala in čakala direktiv, ampak je takoj poklicala vse narode Jugoslavije k oboje: na vojsko pod vodstvom Partije, ki je bila iniciator in organizator te priprave. Ob napadu fašistične Nemčije na Sovjetsko zvezo naša Partija ni pomišljala in čakala direktiv, ampak je takoj poklicala vse narode Jugoslavije k oboje: na vojsko pod vodstvom Partije, ki je bila iniciator in organizator te priprave.

Jugoslavovski narodi so stopili v borbo brez vojaškega znanja, brez orožja in drugih tehničnih sredstev. Takorekoč z golimi rokami so se spopadli z okupatorjem, ki je bil do zob oboje: na vojsko pod vodstvom Partije, ki je bila iniciator in organizator te priprave. Ob napadu fašistične Nemčije na Sovjetsko zvezo naša Partija ni pomišljala in čakala direktiv, ampak je takoj poklicala vse narode Jugoslavije k oboje: na vojsko pod vodstvom Partije, ki je bila iniciator in organizator te priprave.

Kakšna je ta svoboda? Svoboda teh narodov se mora podrežati interesom Sovjetske zveze, ki v teh narodih vidi samo svojo molzno kravo in nič drugega. Po svoji vsebini ni to nič drugega kot imperialistično izkoriščanje malih narodov. Mi bi bili danes v isti situaciji, če ne bi imeli takega vodstva naše Partije, ki že ves čas vodi samostojno partijsko in državno politiko. Prav gotovo je, da smo imeli nekatere prednosti pred drugimi partijami. Prvič to, da je bila naša Partija monolitna, borbena partija, in drugi, da smo imeli Tita, ki ga drugi niso imeli. »Narodi Jugoslavije so našli v marsalu Titu ne samo svojega političnega voditelja, temveč tudi vojskovodjo, ki je razporejati naše borbene sile na takšen način, da so bila borbena sredstva vedno do viška izkoriščena in da je vsaka večja zmaga dvignila našo vojsko na višjo stopnjo. Osnovna linija našega vojnega vodstva je bila, razvijati male partizanske akcije v vsenarodni upor, držati enote v neprestani akciji, krepiti jih v borbi, iz borbe dvigati vođe kadre, razvijati iz partizanskih odredov močna jedra regularne vojske in s stalnim jačanjem in krepitvijo regularne vojske pripraviti pogoje za končno uničenje okupatorja v naši domovini in zavarovati pridobitve, ki so jih naši narodi pridobili v svoji borbi (Kurdelj: »Pot nove Jugoslavije«). Naša partizanska vojska je šla skozi vrsto raznih oblik vojaške organizacije, preden se je razvila v regularno Jugoslavansko armado.

Leta 1941 se je borba v Sloveniji

vodila na široki fronti z manjšimi edinicami, ki so imele nalogo dvigniti ljudstvo v masovno oboje: na vojsko pod vodstvom Partije, ki je bila iniciator in organizator te priprave. Ob napadu fašistične Nemčije na Sovjetsko zvezo naša Partija ni pomišljala in čakala direktiv, ampak je takoj poklicala vse narode Jugoslavije k oboje: na vojsko pod vodstvom Partije, ki je bila iniciator in organizator te priprave.

Tedaj je okupator spremenil taktiko in začel organizirati večje enote za borbo proti partizanom. Poskušal je vpadati z večjimi edinicami na osvobodeno ozemlje, kar pa mu zopet ni prineslo zaželenih uspehov. Začel se je utrjevati v postojankah, ki se niso dale likvidirati z manjšimi vojaškimi formacijami. Uspešna borba proti takim njihovim edinicom, ki so začele operirati po teritoriju, nas je napotila k organizaciji večjih vojskih formacij, ki so bile sposobne tudi za manevrsko vojskovanje in za napade na večje utrjene postojanke. Pristopili smo k formiranju večjih vojskih edinic po zgledu in direktivah Vrhovnega štaba partizanskih edinic Jugoslavije.

V tem času se vrše priprave za formiranje I. slovenske brigade — pionirski slovenske narodnoosvobodilne vojske.

Dne 14. julija 1942 je bila ustanovljena I. slovenska udarna brigada Toneta Tomšiča. S tem je slovenski narod dobil prvo regularno vojsko formacijo (Nadaljevanje na 3. strani)

Izjava tovariša Borisa Kidriča, predsednika Gospodarskega sveta FLRJ ob izpolnitvi polletnega plana

Rezultati, ki jih objavlja zvezna planska komisija ob izpolnitvi plana za prvo polletje 1950, kažejo uspeh naše države v boju za petletni plan, hkrati pa tudi resnost in težavnost nalog, ki nas čakajo v drugem polletju.

V čem je uspeh?

Uspeh je prvič v dejstvu, da je naša država kljub izrednim deviznim težavam, ki so bistveno oteževale tako nabavljanje surovin, kakor tudi plačila za naprave, izpolnila skupni polletni plan industrije, lesne industrije, prometa in gradbeništva (izpolnitev kmetijske proizvodnje bo mogoče izraziti šele na koncu ekonomskega leta) za 98,4% in s tem dosegla temeljne pogoje, na podlagi katerih bo lahko v celoti izpolnila osnovni letni plan. Najtežje posledice deviznih težav je naša država premagala predvsem zaradi vztrajnih naporov delovnih kolektivov, ki so sprejeli poziv državnega vodstva, naj skušajo najti materialne rezerve, ki lani še niso bile znane in tudi ne izrabljene.

Uspeh je drugič v velikem porastu bazičnih panog naše proizvodnje v primeri z lanskim polletjem. Tako so podjetja, ki zdaj (po reorganizaciji) delajo v okviru sveta za energetiko in ekstraktivno industrijo, povečala svojo izpolnitev na 117,2% v primerjavi z lanskim prvim polletjem; podjetja sveta za strojogradnjo na 119,3%; gradbena podjetja na 116,7% in prometna podjetja na 112,1%.

Po proizvodnih panogah nudi to povečanje v primeri z lanskim prvim polletjem takšno sliko proizvodnje in razdeljevanje električne energije na 115,2%; proizvodnja in predelava premoga na 106,8%; proizvodnja in predelava naite na 125,3%; črna metalurgija na 112,4%; pisane kovine na 120%; kovinska industrija in predelava kovin na 126,1%; elektrobiznes na 118,8%; industrija gradbenega materiala na 114,3%; lesna industrija na 113,7%; gradbeništvo na 116,7%.

Tretjič, sveti bazičnih panog industrijske dejavnosti so že izpolnili nad 43% osnovnega letnega plana, kar nudi glede na obstoječo obratno zmogljivost in plansko dinamiko zadosten pogoj, da se letni plan, razen v eksploataciji naite (vendar pa zmogljivost njene predelave že presega nalogo po petletnem planu), v celoti izpolni.

Ti rezultati so očitni dokaz, da se v bistvu izpolnjujejo njegovi liniji in naloge, ki sta jih postavili naša Partija in vlada za letošnje osredoto-

čenje na bistvene panoge in objekte petletke.

V čem pa je resnost težav in nalog, ki nas čakajo v drugem polletju?

Prvič v tem, da smo že omenjeni pomembni razvoj bazičnih panog v veliki meri dosegli na račun predelovalnih panog. Zato, da bi zagotovili osnovno kapitalno graditev, smo namreč v prvem polletju s plansko odločitvijo občutno zmanjšali prvotni plan za uvoz tekstilnih surovin, s čimer smo tudi sam letni plan za tekstilno industrijo znižali za 1 milijardo 800 milijonov dinarjev (vse absolutne številke izražajo polno lastno ceno). To dejstvo je povzročilo, da znaša izpolnitev tekstilne industrije v primeri z lanskim prvim polletjem samo 91,7%. Iz istih vzrokov smo zmanjšali prvotni plan za kemično industrijo, in sicer modre galice, mila, firneža in oljnatih barv. Zaradi tega kakor tudi zaradi splošnih deviznih težav je v primeri z lanskim prvim polletjem nastal sorazmeren zastoj v naši kemični industriji, ki je povečala svojo proizvodnjo samo za 2%.

Končno je treba poudariti, da je iz notranjih gospodarskih vzrokov v primeri z lanskim letom občutno upadla živilska industrija, ki je dosegla samo 85,5% v primeri z lanskim letom. Vzrok je predvsem v tem, da je bil lanski donos sladkorne pese slab in smo zato morali za letošnje prvo polletje določiti mnogo nižji plan za industrijsko predelavo sladkorja, kakor pa smo ga mogli določiti lani.

Zastoj in zmanjšanje v omenjenih panogah sta morala nujno povzročiti težavo v boju za življenjski standard. Vendar pa se je naš gospodarski politiki posrečilo, da je te težave na splošno že v prvem polletju deloma premagala in ustvarila pogoje za to, da jih še bolj kozenito premaga v drugem polletju. To smo dosegli tako. Proizvodnja usnja in obutve smo povečali zaradi povečanja odkupa kož v državi na 107,8%. Na ta način smo dosegli namesto lanskih dveh milijard in 807 milijonov v tem polletju tri milijarde in 15 milijonov po vrednosti proizvodnje usnja in obutve. Proizvodnja tobaka smo povečali v primeri z lanskim prvim polletjem na 107,8%. Na ta način smo dosegli dve milijardi 274 milijonov v primeri z dvema milijardama 178 milijonov v lanskem prvem polletju. Proizvodnja kovinske industrije, ki je namenjena široki potrošnji, smo povečali za eno milijardo in 500 milijonov v primeri z lansko, lokalno II. pa za eno milijardo

200 milijonov. Skupna proizvodnja najvažnejših panog proizvodnje za široko potrošnjo se je povečala v primeri z lanskim prvim polletjem na nad 106%. Samo po sebi bi bilo to povečanje zadovoljivo, če ne bi hkrati obsegalo zelo občutnega upadanja v omenjenih panogah tekstilne in živilske industrije. (Tekstilna je upadla od 10 milijard 674 milijonov na 9 milijard 778 milijonov, živilska pa od 4 milijard 317 milijonov na 3 milijard 688 milijonov). V tej okrnitvi normalnega sortimenta potrošnega blaga pa je tudi poglavitni vzrok, zakaj sta zagotovljena preskrba in vezana trgovina upadli na 97% v primeri z lanskim prvim polletjem oztroma zakaj smo celotni letni plan zagotovljene preskrbe in vezane trgovine v prvem polletju izpolnili komaj za 37,8% od osnovnega letnega plana. Pri tem je treba pripomniti, da preskrba z maščobami in mesom na splošno vendar ni bila manjša kakor v lanskem prvem polletju, ampak je bila celo za nekaj odstotkov večja. V lanskem prvem polletju smo namreč dali 23.457 ton maščob, v prvem polletju 1950 pa 25.790 ton; mesa smo dali v lanskem prvem polletju 35.803 tone, v prvem polletju 1950 pa 40.390 ton. — Vzrok navideznega zmanjšanja preskrbe z maščobo in mesom je v neenakomernem preskrbovanju. Bili so namreč meseci, n. pr. marec in april, v katerih je bila preskrba z maščobami zelo nizka, medtem ko je bila v prvem četrtletju precej visoka; maja je spet precej narasla, v juniju in juliju pa upadla.

Če donos sladkorne pese letos ne bo slabši, kakor pričakujemo, in če bo opravljen planirani odkup žita, bomo do konca leta industrijsko proizvodnjo za življenjski standard zadovoljivo dosegli ne samo v tistih panogah, v katerih smo jo povečali že v prvem polletju v primeri z lanskim letom, temveč tudi v živilski in tekstilni panogi (izpolnitev tekstilne proizvodnje ni bila za približno 2% manjša od celotne lanske izpolnitve, vse druge panoge proizvodnje za življenjski standard pa bi po planu narasle).

Na podlagi celotnega gospodarskega razvoja so se pokazali kot pravilni izpolnitveni virmani v korist bazičnih industrijskih panog, toda v začasno škodo predelovalne industrije. Brez njih bi namreč spravili v nevarnost bistvene postavke petletnega plana, medtem ko je mogoče začasno škodo, ki jo je utrpela predelovalna industrija in s tem tudi življenjski standard zaradi zagotovitve bistvenih postavk petletnega plana, popraviti že v drugem polletju. Treba je poudariti tudi dejstvo, da izpolnitvi virmani nikakor ne pomenijo, da bi državno vodstvo kakor koli zapostavljalo vprašanje življenjskega standarda. Hkrati, ko smo zmanjšali uvoz tekstilnih surovin, da bi zagotovili kapitalno graditev, smo uvozili sladkor za prehrano (14.064 ton), da bi na ta način vsaj deloma popravili posledice, ki so nastale zaradi lanskega slabega donosa sladkorne pese, in maščobe (skupaj je bilo uvoženih 9042 ton), zato da bi razbremenili delovnega kmeta, dokler se ne uredi skupni pogoj na podlagi novih odkupnih uredb. (Kakor je znano, te uredbe uvajajo več reda in pravičnosti pri odkupu, hkrati pa na splošno zagotavljajo potrebe kmečkega prebivalstva po prehrani.)

Da bi spoznali vso veliko resnost težav in nalog, ki nas še čakajo v drugem polletju, moramo kljub uspešnem in pomembnemu porastu bazičnih panog petletnega plana vendar ugotoviti, da dinamika prvega polletja celo v teh panogah še ne zadovoljuje popolnoma, kar se kaže v njihovem, sicer neznatnem zaostajanju v primeri s formalnim petletnim planom.

Svetu za energetiko in ekstraktivno industrijo se je posrečilo, da je izpolnil plan za 98,1%, svetu za strojogradnjo za 95,4%, svetu za promet pa za 96%. Teh nekaj odstotkov, ki še manjkajo do 100, pomeni, da bo treba v drugem polletju še bolj kakor v prvem zaostriži boj v bazičnih panogah.

Kateri naloge izhajajo iz rezultatov, ki nam jih pokaže analiza izpolnitve prvega polletja 1950?

1. Gradbeništvo se bo moralo še bolj usmeriti na osnovne objekte kapitalne graditve. Že takoj v začetku bo treba preprečiti vsako razmetavanje delovne sile in materiala ter onemogočiti tako imeđovano široko fronto.

2. Največjo pozornost je treba posvetiti bazičnim panogam naše petletke. V tem pogledu se mora zlasti naša strojogradnja koncentrirati na izdelovanje in montiranje osnovnih naprav petletke in tej nalogi popolnoma podrediti vse druge naloge.

3. Največjo pozornost moramo posvetiti obdelovanju sladkorne pese in drugih industrijskih kultur ter s tem zagotoviti, da bo naša industrija v drugem polletju izpolnila naloge, ki jih ima do široke potrošnje.

(Nadaljevanje na 2 strani.)

Sestnajsti julij DAN TANKISTOV JUGOSLOVANSKE ARMAD E

Danes praznujemo tankovske enote, vsa Jugoslavanska armada in z njo vse naše ljudstvo Dan tankistov. 16. julija leta 1944 je bila namreč po naredbi vrhovnega komandanta marsala Tita osnovana prva tankovska brigada, ki je predstavljala čvrst temelj bodočih tankovskih enot Jugoslavanske armade. Čeprav proslavljamo današnji dan kot rojstvo tankovskih enot naše Armade, sega začetek razvoja tega rodu vojske več let nazaj.

Naše prve tankovske enote so nastale pravzaprav že v prvih dneh narodnoosvobodilne borbe. Nastajale so in rastle v samem procesu borbe, na bojnem polju, ko so zaplenjeni tanki prihajali v roke hrabrih borcev NOV. Pri ustvarjanju regularne armade in njenih tankovskih enot nismo imeli na razpolago potrebnih tehničnih sredstev (razen kar smo zaplenili od sovražnika), nismo imeli svoje industrije, kvalificiranih kadrov in drugih neobhodno potrebnih pogojev. Kljub temu so si tankovske enote korak za korakom utirale pot do prvih brigad in divizij. Tovariš Tilo se je že leta 1941, ko je organiziral NOV in partizanske odrede, posebno brigad, da bo imela takratna partizanska vojska vse elemente, ki bodo posebno važni takrat, ko bo NOV preraščala v pravo sodobno armado.

V partizanski borbi so že leta 1941 sodelovale številne tankovske enote, vodi in čete v Srbiji pri Krupnju, Milanovcu in pri Bajini Bašti so bili zaplenjeni prvi tanki, ki so jih naši borci takoj in uspešno uporabili v borbi. Podobne tankovske enote so sodelovale tudi na raznih drugih sektorjih. Leta 1942 je bil pri vrhovnem štabu formiran tankovski vod, ki se je posebno izkazal v borbah za osvoboditev Preboja in Udbine. Med IV. sovražno ofenzivo so v februarju 1943. leta formirali v dolini reke Neretve proo tankovsko četo od zaplenjenih tankov italijanske divizije »Murgio«. Ta tankovska četa je sodelovala v borbi za Konjic, v veliki bitki za ranjence na Makljenju in pri Yakuju. Glavni štab Slovenije je leta 1943 formiral tankovski bataljon, ki je sodeloval v mnogih borbah za osvoboditev naše domovine.

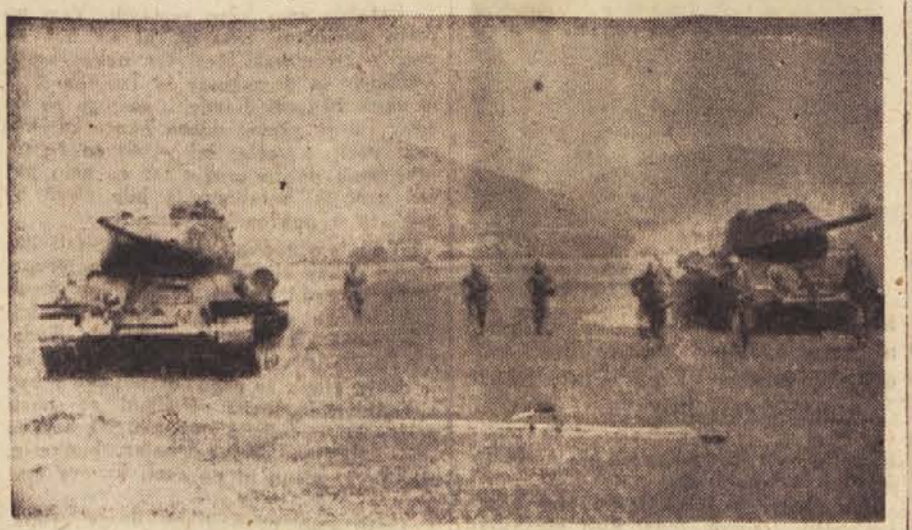
Nemogoče je naštet vse liste borbe, v katerih se je kalil naš prvi tankovski kader. Čeprav so bile te enote relativno majhne, so vendar predstavljale čvrsto jedro, iz katerega so se pozneje razvijale vse večje tankovske enote. Hiter razvoj mednarodnih dogodkov, vedno večji uspehi in razvoj Narodnoosvobodilne vojske so zahtevali formiranje vseh rodov vojske in s tem tudi preraščanje NOV v sodobno, moderno armado. Tovariš Tilo je videl pomen tankovskih enot za našo armado in je temu vprašanju posvetil še posebno pozornost. Konec leta 1943 je izdelal naredbo, da naj se v vseh enotah NOV začno zbirati borci in komandirji,

ki bi imeli voljo in smisel za ta rod vojske. Ti borci so bili pozneje poslani na šolanje v inozemstvo. Po končani šoli v Afriki je bila 16. julija 1944 formirana v Italiji Prva tankovska brigada, nekoliko pozneje pa tudi Druga. Te enote so ob prihodu v našo državo sodelovale v končnih operacijah in borbah Jugoslavanske armade.

Enote Prve tankovske brigade so sodelovale skoraj v vseh borbah VIII. korpusa in pozneje IV. armade. Posebno pomembne uspehe je dosegla ta brigada v borbah okoli Splita, Šibenika, Knina, Mostara in v zaključni operaciji za osvoboditev Istre in Trsta. Naše ljudstvo ne bo nikoli pozabilo herojskih dejanj tankovskih Jugoslavanske armade, ki so pri jurili na Trst z geslom »Trst ali smrt«. V krvavi štiriletni borbi se je kalil pod vodstvom KPJ in tovariša Tita naš tankovski kader od prvih mehanikov, šoferjev, radiotelegrafistov do komandirjev in komandanov. Ob koncu vojne l. 1945 je tovariš Tilo izdal naredbo za osnovanje Prve tankovske armade pod vodstvom generalnega poročnika Petra Drapšina.

Po vojni so naše tankovske enote rastle tako številčno, kakor tudi v vse večjem strokovnem usposabljanju kadra. Na letošnji proslavi prvega maja je naše delovno ljudstvo pozdravilo v sprejodu v Beogradu prve tanke, ki smo jih izdelali v naših tovarnah, z našimi sredstvi in z rokami naših delovnih ljudi. To je bil veličasten odgovor vsem klevetnikom naše Partije in ljudstva, vsem tistim, ki hočejo omalovaževati našo ljudsko revolucijo in jo primerjati z delom tistih, ki so med vojno čakali, da jim svoboda prinesejo bajonete drugih.

V pogojih izgradnje socializma so danes velike možnosti za hiter razvoj naše tankovske industrije, ki bo dala naši Armadi nove, moderne tanke, z njim pa tudi najmoderneje opremljene tankovske enote. Mnogi naši tankisti in tehniki so že pokazali velike uspehe pri proučevanju sodobne tankovske tehnike. Kakor vsa armada tako so tudi pripadniki tankovskih enot dali dostojen odgovor inženirsko-tehničkim strokovnjakom s povečanim delom na ideološko političnem ter na strokovnem področju. Našemu ljudstvu so dali veliko obveznost, da so pripravljani v vsakem trenutku braniti pridobitve ljudske revolucije, našo socialistično domovino.

Taktične vaje tankistov in pehote

Severnokorejske čete upostavile več mostišč na južni obali reke Kum

Tokio, 15. julija. (Tanjug.) V davišnjem komunikacijah generala Mac Arthurja je rečeno, da so severnokorejske čete vzpostavile več mostišč na južni obali reke Kum, 20 milj severozahodno od Tedžona.

Na področju Čočivena in Čenočuja pritiskata II. in IV. severnokorejska divizija na južnokorejske čete. Ti dve mesti sta oddaljeni samo 20 milj zračne črte severno od Tedžona. Na vzhodnem delu fronte močno napadala V. in XV. severnokorejska divizija v bližini Tanjanga, ki je bil že prej zavzet.

Ameriške in južnokorejske sile se še nadalje umikajo pred močnimi silami ter se bore, pričakujejo okrepitve.

Pri večerajšnjih letalskih operacijah so ameriška in avstralska letala napadala od fronte do Seula. Napadala so kolone čet in pratež, prav tako pa tudi mostove za fronto. Sestrinski sta bili dve severnokorejski letali tipa »Jakov«, 9 bojnih letal, uničenih pa je bilo 6 tankov in 37 kamionov.

Južnokorejska vlada se je umaknila na jug

UP poroča, da se je južnokorejska vlada preselila iz začasnega prestolnice Tedžon v neznan kraj na jugu Južne Koreje. Ta umik bo trajal več dni.

Poziv Trygve Liea

AFP poroča, da je generalni tajnik OZN Trygve Lie poslal poziv vsem državam — članicam OZN, ki so odobrile resolucijo VS o pomoči južnokorejskim četam s tem, da bodo, kolikor je v njihovi moči, stavile na razpolago generalu Mac Arthurju svoje kopenske sile.

Kratke vesti o korejskem spopadu

NEW DELHI — Indijska vlada je poslala preko svojih diplomatov predstavnikov v Moskvi in Washingtonu poslanico za Stalina in Achesona. V tej poslanici zagovarja sprejem LR Kitajske v Organizacijo OZN in vrnitev ZSSR v Varnostni svet. Obenem se izraža upanje, da se bo spor na Koreji lokaliziral.

STOCKHOLM — Predsednik norveške vlade je zahteval, da naj se sestavi nov stockholmski apel in naj se naslovi na SZ apel: 1. da napravi konec korejski vojni in da se umakne na 38. vzporednik; 2. da se SZ ponovno udeleži dela OZN; 3. da sprejme SZ dejansko kontrolo atomske energije; 4. da pomaga, da se končno sklenejo mirovne pogodbe z Avstrijo, Nemčijo in drugimi državami, s katerimi še niso bile sklenjene.

HONGKONGU — Poveljnik ameriške vojske v Tibetu oceanu je izjavil, da je pet .....

(Nadaljevanje s 1. strani.)

4. Zagotoviti moramo enakomeren odkup maslobov in mesa ter enakomerno proizvodnjo industrijskih predmetov, ki so namenjeni široki potrošnji, in se s tem izogniti neenakomerni preskrbi, značilni za prvo polletje, in ki jo delovno ljudstvo zelo težko prenaša.

5. Plan izvoza za drugo polletje moramo na vsak način izpolniti. Ta naloga je odločilni vzelo za našo gospodarsko zmago v tem planskem letu. Kar najhitreje moramo decentralizirati izvoz in uvoz v tistih panogah in dejavnostih, kjer se je to že pokazalo kot mogoče.

6. Vse leto moramo vztrajati pri sedanjem številu delovne sile in ga ne smemo povečavati. S tem bomo zagotovili ravnotežje z živili in tujini. Kjer se bo pokazala resnična potreba po večjem številu delovne sile, naj se krije izključno na račun virmanov od tam, kjer je še preveč delovne sile. Do skrajnih meja je treba odpraviti fluktuacijo delovne sile.

7. Nadaljevati moramo boj za ohranitev blagovno-denarnega ravnotežja.

Sekcija koroških borcev pri Zvezi borcev NOB Slovenije vabi vse koroške borce in vse prijatelje Slovenske Koroške, da se udeležijo I. koroškega partizanskega tabora, ki bo v nedeljo 23. t. m. v Kotljah pri Guštanju. Glede na objavo o gibanju v obsejnim pasu opozarjamo, da za prihod na partizanski tabor v Kotlje ni potrebno nobeno posebno dovoljenje.

Od letече patrole do Tomšičeve brigade

Stanko Semič-Daki

Sele okrog štirih popoldne je začela Proletarska četa zapuščati Iga in Italijani so pričeli jurisati v izpraznjeno vas. Jurisali so od hiše do hiše celo uro. Sele popolnoci se je vse na Igu pomirilo.

Medtem so Italijani zaradi strahu opustili svojo postojanko na Turjaku in se brez boje umaknili proti Ljubljani. Tako smo imeli kljub izgubi Iga še vedno osovbojeno ozemlje od Turjaka do Pijave gorice. Začeli smo kontrolirati to cesto in Italijanom nismo pustili nobenega prehoda iz Ljubljane proti Velikim Laščam.

PETI BATALJON NOTRANJSKEGA ODREDA

V našo enoto ki se je med tem povečala na 450 oboroženih mož, je v tem času prišel pogledat tov. Jerin, ki je bil komandant Notranjskega odreda, ter nam sporočil, da naj se odelej naša enota imenuje V. bataljon Notranjskega odreda. Za komandanta bataljona sem bil postavljen jaz, komisar pa je bil tov. Franc Kramaršičen iz Zelimelj, ki je deloval dotlej kot aktivist na terenu. Dasi ravno tega bataljona kot takega ne moremo šteti v vrsto tistih enot, iz katerih se postopoma izoblikuje Tomšičeva brigada, pa je vendar v njegov sestav začasno prešel borbeni aktiv Proletarske čete, iz katerega se kmalu nato osnuje Proletarski bataljon Toneta Tomšiča, jedro bodoče Tomšičeve brigade. Zato na kratko omenjam tudi zgodovino tega bataljona.

Bataljon je imel 4 čete, vsaka od teh je imela 80—100 ljudi in je bila oboro-

Protestna nota FLRJ bolgarski vladi

Beograd, 15. julija (Tanjug.) Trinajstega julija tega leta so bolgarski vojaki napravili več oboroženih provokacij na jugoslovansko-bolgarski meji pri kotli 872 pet kilometrov severovzhodno od vasi Klisura in 300 m severno od ceste Strezimirovci—Slisavci.

Okrog 17.30 istega dne je neki bolgarski vojak prestopil na tem kraju jugoslovansko-bolgarsko mejo in zašel 20 metrov v globino našega ozemlja, vendar se je na poziv jugoslovanskega obmejnega stražarja vrnil čez mejo. Uro pozneje je na istem mestu neka bolgarska vojaška enota v jakosti 15 mož razvrščena v strelskem položaju, krenila z bolgarskega ozemlja proti jugoslovanski meji. To skupino je vodil neki bolgarski vojak. Ko so drugi bolgarski vojaki prišli do meje, je ta prešel na jugoslovansko ozemlje. Ko je jugoslovanski rajonski stražar opazil to gibanje bolgarskih vojakov, je pozval bolgarskega vojaka, ki je prestopil mejo, naj obstane in odvrže orožje, kar je ta tudi napravil ter na poziv jugoslovanskega stražarja odšel proti njemu. Ko se je bolgarski vojak približal jugoslovanskemu stražarju na kraju, oddaljenem 80 m od meje, na jugoslovansko ozemlje, je pričelo 15 bolgarskih vojakov, ki so stali na meji, streljati na jugoslovanskega rajonskega stražarja. V tem času je tudi ta bolgarski vojak na jugoslovanskem ozemlju potegnil skrito bombo ter se pripravil, da jo vrže na jugoslovanskega stražarja. Tedaj je jugoslovanski stražar v obrambi streljal na tega bolgarskega vojaka, ki je padel začet. Pri padlem bolgarskem vojaku, tigar truplo je ostalo na jugoslovanskem ozemlju, so našli patrolni list na ime Negor Benev Todov.

Istega dne je na istem kraju neka bolgarska enota okrog 15 mož poskušala okrog 20. ure priti na jugoslovansko ozemlje.

Istega dne so bolgarski vojaki izvršili še eno provokacijo na bližnjem sektorju jugoslovansko-bolgarske meje pri kraju, imenovanem »Lokve«, 4 km jugovzhodno od Strezimirovca. Okrog 18.40 je 15 bolgarskih vojakov, ki so bili 30 m v globini bolgarskega ozemlja, streljalo na tem kraju na jugoslovanskega rajonskega stražarja, ki je stal na jugoslovanskem ozemlju, oddaljen 20 m od meje. Pri tem so bolgarski vojaki izstrelili na jugoslovanskega stražarja nad 100 izstrelkov.

Ob provokaciji, ki so jo izvedli bolgarski vojaki na jugoslovansko-bolgarski meji 13. julija, je zunanje ministertvo FLR Jugoslavije poslalo noto veleposlanstvu LR Bolgarije v Beogradu, ki poudarja, da je do zdaj zunanje ministertvo

Protestne stavke italijanskih delavcev

Rim, 15. julija (Tanjug.) Delavci šestih največjih industrijskih središč so izvedli 13. in 14. t. m. krajsje stavke iz protesta proti novemu odpuščanju delavcev. V Genovi, kjer so prenehali delati vsi tekstilni in kovinski delavci, je trajala stavka ves dan, v sedmih tovarnah pa vodijo proizvodnjo še vedno delavci, ker so delodajalci zapustili podjetja.

Protestne stavke so bile tudi v Turinu, kjer so tekstilni delavci stavkali dve uri, ter v Firenci in Bolzanettu, kjer so prenehali delati štiri ure vsi kovinski delavci. Prav tako so bile krajsje stavke tudi v Teramu, Modeni in Milanu, kjer je stavkalo približno 100.000 delavcev od začetka tega meseca.

Po podatkih Generalne konfederacije dela je bilo v prvih desetih dneh tega meseca odpuščenih okrog 93.000 delavcev. Samo v severni Italiji so zaprli skupno 12 industrijskih podjetij.

MALA SKUPŠČINA OZN RAZPRAVLJA O ERITREJI

Lake Success, 15. julija. AFP poroča, da je »Mala skupščina« Zdrženih narodov obravnavala vprašanje nekdanje italijanske kolonije Eritreje. Komisija OZN za Eritrejo je pred tem postavila tri alternative: Prvič, naj se vsa Eritreja priključi Abesiniji, drugič, naj ostane zapadnji del Eritreje pod upravo Velike Britanije, vzhodni del pa naj bi bil priključen k Abesiniji, tretjič, naj preide vsa Eritreja pod skrbništvo OZN s tem, da postane v 10 letih docela neodvisna.

Med razpravo o usodi Eritreje je norveški delegat predlagal drugo rešitev, po kateri naj bi Britanija obdržala upravo nad zapadnim delom te dežele. Predstavnik Burma in Južnoafriške unije sta stavila skupni predlog, naj se ustanovi federacija med Eritrejo in Abesinijo pod abesinsko krono. Britanski delegat se je izjavil proti neposrednemu skrbništvu OZN nad celotno Eritrejo in zagovarjal drugo rešitev o možnosti združitve zapadnega dela Eritreje, ki naj bi bil pod britansko upravo, s Sudanom, ki je prav tako pod britansko upravo.

Na današnji seji bosta govorila predstavnik Abesinije in Italije. Italijanski predstavnik je bil poklican na sejo, čeprav Italija ni članica OZN.

Nov veleposlanik ZDA v Grčiji

New York, 12. julija. Reuter poroča, da je predsednik Truman imenoval dosedanjega namestnika ameriškega zunanje ministra Johna Pourifoja za veleposlanika v Grčiji in hkrati za šefa ameriške misije za pomoč Grčiji. Dosedanji veleposlanik ZDA v Grčiji Henry Gard je imenovan za veleposlanika ZDA v Iranu.

Lažna miroljubnost

Radjske postaje informbirojevskih držav so v zadnjem času koncentrirale svojo pozornost na stockholmski kongres miru in to prav v času, ko se na južnih mejah Madžarske in Romunije vedno bolj sistematično preganjajo pripadniki naše nacionalne manjšine. Kampanjo za podpis stockholmskega apela pa so prenesli tudi v druge države poudar, kjer koli ima informbirojevska agencija svoje prste vmes. Pod masko borbe za mir in obrambe demokracije skušajo zakamufilirati svoje prave cilje, demokratične množice vsega sveta pa uspraviti in preprečiti, da je njihova rešitev odvisna le od prihoda Rdeče armade.

Pod to masko so sovjetski predstavniki že dalj časa nastopali na mednarodnih konferencah. Izkoriščali so tribuno Združenih narodov za obrambo ekspanzionističnih ciljev sovjetske zunanje politike. To maneuver pa jim v zadnjem času ni več uspeval. Preveč jasno je bilo, da se besede in dejanja sovjetskih predstavnikov razlikujejo med seboj kot noč in dan in da se tudi teorija prilagajuje usakokratni praksi sovjetskih voditeljev.

Mir — to je beseda, ki lahko razklene srca vseh narodov. Ta ideal pa Sovjeti zlorabljajo v svoje ozke namene, kjer koli je to mogoče. Ustvarjajo atmosfero nezupanja in strahu, na ves glas upijejo, da je mir ogrožen in da je ključ za rešitev in ohranitev miru le v magični formuli, ki jo razumejo samo v Moskvi za zidovi Kremlja. Zato agitirajo za stockholmski apel, ki so ga skovali v Moskvi in ki je v luči zadnjih dogodkov na Koreji, pa tudi na naših severnih in vzhodnih mejah postal prava farsa. Kaj pomagajo vsi kongresi, vsi apeli in golobi miru, ki jih risujejo v Parizu, prodajajo pa po vsem svetu, če pa dejanja demantirajo besede na vsakem koraku.

Barba za mir, ki jo je sovjetska diplomacija skušala monopolizirati kot svoj

etvo FLRJ s številnimi notami opozarjalo bolgarsko vlado na poskuse bolgarskih obmejnih organov, da bi na jugoslovansko-bolgarski meji izvedli hujše incidente. Prolijugoslovanske provokacije te vrste se zrealizirajo najbolj pogosto v tem, da bolgarski obmejni organi streljajo na jugoslovanske karavle ter obmejne straže in patrolje, posamezno ali skupinsko prihajajo na jugoslovansko ozemlje, da bi z nenadnimi napadi in obkroževalnimi manevri ujeli jugoslovanske obmejne straže in patrolje ter jih odvlekli na bolgarsko ozemlje.

Na koncu note, ki jo je izročilo zunanje ministertvo FLRJ bolgarskemu veleposlanstvu v Beogradu, se najodločnejše protestira zaradi teh zadnjih kršitev jugoslovanske meje

etvo FLRJ s številnimi notami opozarjalo bolgarsko vlado na poskuse bolgarskih obmejnih organov, da bi na jugoslovansko-bolgarski meji izvedli hujše incidente. Prolijugoslovanske provokacije te vrste se zrealizirajo najbolj pogosto v tem, da bolgarski obmejni organi streljajo na jugoslovanske karavle ter obmejne straže in patrolje, posamezno ali skupinsko prihajajo na jugoslovansko ozemlje, da bi z nenadnimi napadi in obkroževalnimi manevri ujeli jugoslovanske obmejne straže in patrolje ter jih odvlekli na bolgarsko ozemlje.

Pri nas - in pri njih

Na Madžarskem demontirajo tovarne za Sovjetsko zvezo

— Glej, sinko, tukaj je še pred kratkim bil velik travnik!

Lažna miroljubnost

Radjske postaje informbirojevskih držav so v zadnjem času koncentrirale svojo pozornost na stockholmski kongres miru in to prav v času, ko se na južnih mejah Madžarske in Romunije vedno bolj sistematično preganjajo pripadniki naše nacionalne manjšine. Kampanjo za podpis stockholmskega apela pa so prenesli tudi v druge države poudar, kjer koli ima informbirojevska agencija svoje prste vmes. Pod masko borbe za mir in obrambe demokracije skušajo zakamufilirati svoje prave cilje, demokratične množice vsega sveta pa uspraviti in preprečiti, da je njihova rešitev odvisna le od prihoda Rdeče armade.

Pod to masko so sovjetski predstavniki že dalj časa nastopali na mednarodnih konferencah. Izkoriščali so tribuno Združenih narodov za obrambo ekspanzionističnih ciljev sovjetske zunanje politike. To maneuver pa jim v zadnjem času ni več uspeval. Preveč jasno je bilo, da se besede in dejanja sovjetskih predstavnikov razlikujejo med seboj kot noč in dan in da se tudi teorija prilagajuje usakokratni praksi sovjetskih voditeljev.

Mir — to je beseda, ki lahko razklene srca vseh narodov. Ta ideal pa Sovjeti zlorabljajo v svoje ozke namene, kjer koli je to mogoče. Ustvarjajo atmosfero nezupanja in strahu, na ves glas upijejo, da je mir ogrožen in da je ključ za rešitev in ohranitev miru le v magični formuli, ki jo razumejo samo v Moskvi za zidovi Kremlja. Zato agitirajo za stockholmski apel, ki so ga skovali v Moskvi in ki je v luči zadnjih dogodkov na Koreji, pa tudi na naših severnih in vzhodnih mejah postal prava farsa. Kaj pomagajo vsi kongresi, vsi apeli in golobi miru, ki jih risujejo v Parizu, prodajajo pa po vsem svetu, če pa dejanja demantirajo besede na vsakem koraku.

Barba za mir, ki jo je sovjetska diplomacija skušala monopolizirati kot svoj

etvo FLRJ s številnimi notami opozarjalo bolgarsko vlado na poskuse bolgarskih obmejnih organov, da bi na jugoslovansko-bolgarski meji izvedli hujše incidente. Prolijugoslovanske provokacije te vrste se zrealizirajo najbolj pogosto v tem, da bolgarski obmejni organi streljajo na jugoslovanske karavle ter obmejne straže in patrolje, posamezno ali skupinsko prihajajo na jugoslovansko ozemlje, da bi z nenadnimi napadi in obkroževalnimi manevri ujeli jugoslovanske obmejne straže in patrolje ter jih odvlekli na bolgarsko ozemlje.

Na koncu note, ki jo je izročilo zunanje ministertvo FLRJ bolgarskemu veleposlanstvu v Beogradu, se najodločnejše protestira zaradi teh zadnjih kršitev jugoslovanske meje

etvo FLRJ s številnimi notami opozarjalo bolgarsko vlado na poskuse bolgarskih obmejnih organov, da bi na jugoslovansko-bolgarski meji izvedli hujše incidente. Prolijugoslovanske provokacije te vrste se zrealizirajo najbolj pogosto v tem, da bolgarski obmejni organi streljajo na jugoslovanske karavle ter obmejne straže in patrolje, posamezno ali skupinsko prihajajo na jugoslovansko ozemlje, da bi z nenadnimi napadi in obkroževalnimi manevri ujeli jugoslovanske obmejne straže in patrolje ter jih odvlekli na bolgarsko ozemlje.

Pri nas - in pri njih

Na Madžarskem demontirajo tovarne za Sovjetsko zvezo

— Glej, sinko, tukaj je še pred kratkim bila velika fabrika!

izključen proizvod, borba za demokracijo, ki naj pokaže Sovjetsko zvezo kot edinega branitelja demokratičnih načel, nima nič skupnega z ukrepi in manevri sovjetske diplomacije. Ta »borba« je le nova oblika sprotno zakamufilirane vojnoljudske propagande. Ta propaganda pa je v nekaterih podonavskih državah dobila takšno obliko, ki se sploh več ne loči od vojne psihoze.

Po Sofiji patrolirajo in paradirajo tanki in motorizirane enote v smeri zapadne bolgarskih meja, v romunski in madžarski obmejni coni pa so uvedli policijsko uro od 22. ure do petih zjutraj. Na Madžarskem so organizirali pravo križarsko vojno proti pripadnikom naše manjšine. Neštevilni pa so primeri, ko so pripadniki jugoslovanske nacionalne manjšine brez uskega vzroka in motivacije naložili na kamione in odpeljali kdo ve kam.

Teh deportacij ni mogel zanikati niti organ KP Madžarske »Szabad Neps«. Ta list samovoljno in brez vsakih dokazov trdi, da gre za »agente Tita, ki so v službi njegovih vohunov«. Nikakor pa ne more zanikati, da sedaj madžarski informbirojevci posnemajo SS-ovske metode. Medtem pa, ko se sklicuje na momente »vojaške varnosti«, »obrambe miru«, pa madžarski list svojim bralcem ne more objasniti, zakaj se številni madžarski kulaki in pripadniki bivše organizacije pušičastih križev puščajo v miru in tako še nadalje rovarijo proti madžarskim oblastem. Pod firmo zagotovitve miru so madžarske oblasti v zadnjem času prepelele samo iz mesta Bacsalmoza nad 2000 oseb in jih strpale v plombrane vagonne. Pripadniki naše manjšine v Porabju pa so morali v 48 urah zapustiti svoje domove.

Podobne ukrepe kot na Madžarskem pa so uvedle tudi romunske oblasti, posebno v romunskem delu Banata. Tudi tu so omejili svobodo gibanja in uveljavili policijsko uro, ki traja od 20. ure zvečer pa do jutra. Poleg tega so prepovedali vsako biranje ljudi, organiziranje sestankov in podobno. Še za poroke je potrebno policijsko dovoljenje.

Ti ukrepi, ki so jih izvedli na madžarski in romunski strani, so po svojih metodah in oblikah tako slični med seboj, da se v naprej vsiljuje misel, da so bili točno preštudirani in izposojeni iz moskovske centrale. Ti ukrepi omenjenih oblasti, ki so dosegli kulminacijo z masovno deportacijo našega življa v tako imenovanem obsejnim prostoru in ki so naperjeni proti pripadnikom naše manjšine — proti Madžarom in Romunom pa le zaradi kamufilacije in da se ohrani vils objektivnega postopanja — so seveda vzbudili najrazličnejše komentarje v mednarodnem tisku.

Tuji listi poročajo v tej zvezi o demonstrativnih premikih sovjetskih, madžarskih, romunskih in bolgarskih čet. Dejstvo, da razen Bolgarov še nihče z ene strani ni demantiral teh vesti, pa daje stutiti, da se lahko zagovorniki iskrenega mednarodnega sodelovanja upravičena sprašujejo, zakaj ti »varnostni ukrepi« in ta čiščenja »nezaupnih« zakaj se v hise pregnanih vseljujejo vojska in policija. Bolgari so šli celo tako daleč, da so skušali zvaliti vso krivdo s sebe in obtožiti našo državo za premike čet ob mejah, po pravilu, da je v diplomaciji najboljša obramba napad.

Te metode, ki jih uporabljajo informbirojevske države v svoji najnovejši kampanji laži in pritiska na našo državo, demaskirajo voditelje informbirojevskih držav kot agente sovjetske zunanje politike, ki pušča v borbo svoje satelite, sama pa rajši ostaja v ozadju. Te metode jemljejo zato gori imenovanim usako legitimacijo »zaščitnikov miru in svobode«. Demonstriranje na naših mejah seveda nima nič skupnega s histeričnim krikom o obrambi miru.

Te metode niso mogle omajati zaupanja v lepšo bodočnost jugoslovanskih narodov, niti oslabilo vere pripadnikov naše manjšine v tujini, da se Jugoslavija bori za pravične odnose v svetu. Njena borba vzbuja prav zato občudovanje vsega naprednega sveta, ki vidi v Jugoslaviji enega najpomembnejših stebrov miru ne samo v Evropi, temveč na vsem svetu.

Kovačič Ivan-Elenka, leta 1942 komandant 4. čete Zapadno-dolenjskega odreda, kasneje komandant Tomšičeve brigade.

busa, ki smo ju upotabljali na cesti Sodražica—Velike Bloke. Ta sektor je torej postal popolnoma svobodno. Italijani tedaj niso poizkušali napraviti večjega napada ali prodora

vani. Na tem osvobojenem ozemlju smo zaplenili tudi 15 jahalnih konj. Organizirali smo konjeniški vod pri štabu bataljona. Suljo je držal svoj vod v veliki disciplini in etalno mazal konjem kopita, da so se bolj svetila.

PROLETARSKI BATALJON TONETA TOMŠICA

Ob koncu maja sta prišla Mirko Bračič, ki je bil komandant III. grupe odredov, in pa tov. Jerin, komandant Notranjskega odreda. Naročila sta, da je treba iz našega bataljona, ker je premočan, osnovati še en bataljon. Tako sem dobil nalogo, da osnujem I. proletarski bataljon Toneta Tomšiča.

Bataljon smo hitro sestavili. Vanj so prišli večinoma tovariši, ki so bili že prej v Proletarski četi ter nekaj ljubljancov in domačinov iz Turjaka. Stel je okoli 70 ljudi. Razdelili smo ga na tri čete. Bil je precej dobro oborožen, ker smo imeli v večini borce, ki so že od prej imeli dobro orožje ter so zelo pazili nanj. V bataljonu je bilo okoli 60 pušk in 5 puškomitraljezov.

Med tem časom, ko smo nabirali ljudi, so se že slišale borbe druge grupe, ki jih je vodil v Suhi krajini tov. Stane Rozman. Ze po nekaj dneh smo dobili nalogo, da krenemo proti Muljavi. Toda, ko smo prišli v Suho krajino na Krko, je druga grupa že nagnala Italijane v beg z velikimi izgubami. Italijani so imeli preko 200 mrtvih in ranjenih. Na bojišču smo videli še ostanke bojev, bunkerje, razbite kamione in po cesti krvave madeže.

Odšli smo proti štabu druge grupe, ki je bil blizu Muljave. Komandant grupe

Stane Rozman in njegov komisar tov. Dušan Kveder, ki sta bila že precej znana zaradi svojih velikih akcij, sta nas prav prijazno sprejela. Kuhar z veliko brado, ki je bil že priletan in zelo priden pri delu, tov. Drakaler Jože-Povh, pa nas je dobro pogostil.

Nekega večera smo Stane Rozman, njegov štab in jaz zajahali konjičke bosanske ter odšli na teren. Tu me je tovariš Stane seznanil z ljudmi, ki so bili povezani z njegovo grupo. Drugi dan zjutraj smo zopet zajahali konje in odšli na Polzevo. Stane nam je razkazal položaje in razlagal, kako moramo nadaljevati akcije, tako da bi kljub naši malostevilnosti Italijani ne opazili, da se je II. grupa umaknila. Nasvetoval nam je, da postavimo taborišče kar na Polzevem, da bi lahko kontrolirali celotni teren.

Tako smo se utaborili na Polzevem v turistični koči. Bataljon je dobival direktive od Glavnega štaba, katerega komandant je bil takrat tov. Franc Leskorček-Luka. Poslali so nam dva najboljša zdravnika, in to tov. Novaka-Luko in tov. Južniča-Nika. Tudi s sanitetnim materialom smo bili dobro založeni.

Druga grupa nas je okrog 20. junija zapustila ter odšla preko nemško-italijanske meje na štajerske. Ze takoj prve dni po njenem odhodu smo se zapletli v borbe, ker se Italijani zvedeli, da je II. grupa zapustila položaje ter da je ostalo tu samo nekaj partizanov. Tako je okrog 800 Italijanov izpadlo iz Stične proti Muljavi. Poslali smo eno četo na Muljavo, kjer je naredila zasedo, drugo četo smo pustili na Polzevem, tretjo četo pa smo poslali niže proti Muljavi. Ko je bila italijanska kolona že povsem blizu Muljave, se je pojavila druga kolona iz

Ob osmi obletnici Tomšičeve brigade

(Nadaljevanje s prve strani.)

V svoji zgodovini. Brigada je dobila ime po neustrašnem heroju, borcu za pravice delovnega ljudstva, ki je dal vse svoje sile in življenje za svobodo slovenskega naroda.

Tomšičeva brigada se je takoj odlikovala v borbenosti, disciplini, predanosti in vojnemu znanju. Tomšičeva je bila formirana iz najboljšega moštva in oficirskega kadra. Večina borcev in oficirskega kadra je bila iz delavskih vrst, nekaj iz kmečke mladine in nekaj iz napredne inteligence. Tomšičeva brigada je takoj po ustanovitvi odločno sodelovala v razbijanju belogardističnih tolp na Dolenskem, in to še pred veliko italijansko ofenzivo leta 1942. Prisilila je belo-plavo bando, ki je do tedaj skušala delati videz, da je neodvisna od okupatorja in da se bori za slovenski narod, da se je morala zateči k okupatorju v utrjene postojanke. V veliki italijanski ofenzivi leta 1942 so se pokazale vse prednosti, ki jih je imela brigada pred ostalimi v velikih bojih. Dočim so ostali ali posamezne čete pretrpele večje ali manjše poraze, junaki Tomšičeve brigade niso doživeli poraza. V vsej dobi italijanske ofenzive je bila Tomšičeva brigada aktivna in napadalna tam, kjer je okupator najmanj pričakoval. Tomšičeva brigada je postala strah za okupatorja in domače izdajalce. Borbeni duh in operativna sposobnost Tomšičeve brigade sta iz dneva v dan rasla. Tega so se dobro zavedali tudi borci in komandni kader sam. Tomšičevci so bili zelo ponosni na svojo brigado in na ime, ki so ga nosili. Pr vseh edinah je Tomšičeva brigada uživala največji ugled.

Tomšičeva brigada je ogromno prispevala k nadaljnji organizaciji in razstavi vojaških enot v divizije in korpuse s tem, da je dala veliko svojega kadra v te enote, posebno jeseni leta 1942. V tem času je Glavno poveljstvo slovenske partizanske vojske dalo poziv vsem partizanskim edincem, naj se borci, komandirji, komandanti in politkomisarji prostovoljno javljajo za pomoč gorenjskim in štajerskim partizanom. Evo prijavi iz dveh Tomšičevih bataljonov:

UDARNA BRIGADA TONETA TOMŠIČA

Štab II. bat. UB TT

Na položaju 14. 11. 1942.

Glavnemu poveljstvu Slovenske partizanske vojske

partizanske vojske

Z ozirom na dopis, poslan štabom odredov in brigad o prostovoljni prijavi partizanov, komandirjev, komandantov in politkomisarjev za pomoč gorenjskim in štajerskim partizanom javlja naš bataljon sledeče:

Gorenjska:

iz štaba:

- 1. Frank, politkom
- 2. Martinov, komandant
- 3. Boris, obveščevalec

iz štabne patrolne:

- 4. Gorjanc Franc (Bobek), 14. 5. 1923, v part. je šel 29. 9. 1942, strug, vajenec, partijec

iz 1. čete:

- 5. Belej Franc, 22. 2. 1923, partizan je od 3. 5. 1942, delavec
- 6. Mučenko Bogdan (Line), 29. 11. 1924, part. — 23. 12. 1941, dijak, vodni politdelegat, mitralj. partijec
- 7. Boldan Jože (Silni), 30. 9. 1915, part. — 24. 5. 1942, mesar, vodnik, partijec
- 8. Ržen Stanko (Stanko), 15. 5. 1924, part. — 15. 5. 1942, mehanik, neorganiziran
- 9. Smolič Vinko (Djim), 4. 1. 1922, part. — 1. 6. 1942, trg. vaj. KMZ
- 10. Šubic Miran (Janez), 16. 8. 1921, part. — 14. 5. 1942, učitelj, partijec, politkomisar
- 11. Lanovšek Janez, 10. 1. 1920, part. — 5. 3. 1942, tesar

Višnje gore, ki je šla proti Polzevemu v strelcih. Četa, ki je bila na Polzevemu, je takrat prvotno v borbo z Italijani in morali smo iz tretje čete, ki je bila namenjena za pomoč Muljavi, vzeti en vod in okrepiti z njim četo na Polzevem.

Borba je bila precej huda, ker so Italijani hoteli za vsako ceno zasedati Polzevo. Naši borci so jih pustili zelo blizu in potem vžgali po njih. Italijani so se umaknili in imeli nekaj mrtvih in ranjenih.

Medtem se je pričela borba na Muljavi s četo, ki je bila tam v zasedi. Borba na Muljavi je trajala nad eno uro. Italijani so četo prisilili, da se je morala umakniti nazaj proti bataljonu. Tako so Italijani zasedli Muljavo, a so se okrog 12. ure vrnili v Stično. To je bil prvi italijanski napad na nas po odhodu II. grupe.

Od komandanta III. grupe odredov Mirka Bračiča smo dobili nalogo, da moramo pretrgati dolensko železniško progo s tem, da razbijemo viadukt v Zalni. Ker v bataljonu nismo imeli eksploziva, smo zbrali neeksplozirane italijanske granate. Bataljon smo razdelili v štiri skupine, od katerih bi prve tri morale skrbeti za zavarovanje, četrta pa bi morala izvršiti miniranje. V tej poslednji skupini je bila grupa 15 bombsev in minercjev, ki je dobila nalogo prebiti se na sredo viadukta in ga minirati.

Ura je bila nekako devet, ko se je bataljon, razdeljen po skupinah, spustil proti cilju. Akcija je bila predvidena za poldvanajsto uro. Razporedili smo se vsak na svoje mesto okoli 11. ure in čakali na dogovorjeni trenutek. Na obeh straneh je bila popolna tišina. Ob pol dvanajstih pa je začelo pokati in vseh

- 12. Klančar Alojz (Kovač), 28. 7. 1923, part. — 26. 9. 1942, soboslikar
- iz 2. čete:
- 13. Bogataj Franc, 18. 2. 1922, part. — 8. 5. 1942, čevljar, KZM
- 14. Kovačič Tone, 14. 2. 1922, part. — 22. 5. 1942, mln. pom., politdelegat, partijec
- 15. Črnugelj Franc, 3. 6. 1921, part. — 19. 6. 1942, abs. voj. šole, vodnik, partijec
- 16. Avsec Ivan (Ris), 16. 10. 1916, part. — 8. 5. 1942, sedlar, partijec
- 17. Škvarča Jože, 7. 12. 1922, part. — 2. 7. 1942, kovač, KZM
- 18. Kambič Ivan, 30. 10. 1921, part. — 5. 6. 1942, delavec, partijec
- 19. Rendel Emil (Čeh), 20. 1. 1922, part. — 23. 7. 1942
- iz 3. čete:
- 20. Breznik Jože (Gorki), 8. 3. 1914, part. — 19. 5. 1942, kovinotiskar, politdelegat in partijec
- 21. Bevič Egidij (Ivo), 19. 9. 1915, part. — 14. 6. 1942, delavec, dezerterjal iz italij. vojske v part.
- 22. Učakar Srečko (Srečko), 12. 5. 1922, part. — 10. 11. 1941, avtomonter, vodnik, partijec

UDARNA BRIGADA TONETA TOMŠIČA

Štab 3. bat. UB TT

Na položaju, dne 16. XI. 1942

Glavnemu poveljstvu Slovenske partizanske vojske

Seznam prostovoljcev za Gorenjsko:

Part. ime:	rojstni dan, mesec, l.:	stanovanje:	poklic:	dat. vstopa v part.	funkcija
1. Borut	19. XII. 1914	Ljubljana	tekst. tehnik	8. VII. 1942	ob..
2. Jančič	16. I. 1916	Litija	kroj. pom.	10. VI. 1942	pa.
3. Sine	15. II. 1926	Ljubljana	klep. vaj.	3. V. 1942	"
4. Badovinec	15. II. 1925	Rusalnice	ključ. vaj.	22. V. 1942	"

Seznam prostovoljcev za Štajersko:

1. Miha	24. VIII. 1921	Maribor	elek. vaj.	30. IX. 1941	par..
2. Sumar	16. XII. 1896	St. Lovrenc	miner	6. VI. 1942	"

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Maščujmo smrt Toneta Tomšiča!

Za štab 3. bat. I. Udarne brigade Toneta Tomšiča:

Komandant: Politkomisar: Vasja

Izkušnje, ki si jih je do takrat pridobila Tomšičeva brigada, so se prenašale v novoformirane brigade — Gubčevo, Cankarjevo, Serčerjevo, ki so naše najstarejše in najbolj popularne brigade.

Spričo teh svojih posebnosti in odlik je Tomšičeva brigada morala odigrati vlogo zgodovinskega pomena v nastanku in razvoju naše regularne vojske.

Tradicije Tomšičeve udarne brigade so za nas dragocene pridobitve, na katerih je treba še danes vzgajati mlade borce v predvojaških in drugih mladinskih organizacijah, so vzor, kakšen mora biti borec, ki se bori za svobodo svojega naroda. Če bi hoteli navesti vse borbe in zmage Tomšičeve brigade, bi morali pristopiti k pisanju zgodovine Tomšičeve brigade. Svetla tradicija in heroizem, s katerima so borci Tomšičeve brigade vedno zmagovali, ne sme iti v pozabo. O teh tradicijah je treba pisati in govoriti. To je v prvi vrsti dolžnost borcev in oficirjev Tomšičeve brigade. Danes je to še posebno važno zato, ker nam z vseh strani pretijo in grozijo ter hujskajo na vojno proti nam zaradi tega, ker sami odločamo o svoji usodi in gradivni socializma v svoji domovini.

Glavni hujskači na vojno proti nam so informbirojevski agenti, ki skušajo svoje narode prepričati, da pri nas ne gradimo socializma, temveč da smo fašisti in vazalni zapada. Vse to delajo po direktivah vodstva VKP(b), ki se ne more sprijazniti s tem, da mala Jugoslavija vodi samostojno politiko,

si lne bunkerje in nismo pustili za nobeno ceno Italijanov do vrha. Italijani so trikrat jurisali na Polzevo in pri tretjem jurisu se jim je le posrečilo priti do cerkve. Zato smo se začeli počasi umikati, ves čas v borbi, proti Krki.

Pri jurisu na Polzevo so imeli Italijani veliko ranjenih in mrtvih, mi pa le enega ranjenega. Do tega časa smo se počutili še vedno sigurne in krepke. Ko smo se začeli pomikati po cesti, ki pelje od Krke do Grosuplje, pa smo že videli, kako so italijanske kolone začele zasedati položaje. Tako nam je ostal samo še kakšen kilometer in pol za izhod iz obroča. To je pomenilo, da so nas Italijani skoraj do malega obkolili.

Ko smo to opazili, smo se hitro spustili z vsemi tremi četami po čitini proti cesti. Ena četa je hitela proti koloni, ki je zavzemala položaje od Grosuplje, druga pa proti koloni od Muljave, ki se je hotela združiti s kolono od Grosuplje. Prvo četo je vodil komandir Šubelj, ki se je stotež spustil z mitraljezom v borbo z Italijani in jih iznenadil z močnim ognjem in jurisem. Italijani so se nekoliko umaknili in imeli deset mrtvih in prav toliko ranjenih. Leva kolona, ki je prodirala od Muljave, pa je pravočasno opazila našo četo, ko je zavzemala položaje. Tako tej četi ni uspelo odbiti Italijanov nazaj, pač pa je obrnila vso njihovo pozornost nase in zato se je lahko tretja četa neovirano po čitini prebila preko ceste na drugo stran proti llovi gori.

Ko smo prišli preko ceste, smo takoj zavzeli položaje in se obrnili nazaj, da smo ščitili prvo četo, ki je imela borbo s kolono od Grosuplje. S tem smo jo razbremenili in se je mogla potegniti za

- 23. Hribar Bogomir, 1919, part. — 10. 12. 1941, zasebnik, uradnik, partijec, politikom.
- 24. Ivan Vadnjak, 14. 12. 1911, part. — 1. 5. 1942, strojnik, brigadni intendant

iz I. bat.:

- 25. Gornik Gojmir (Istok), 23. 10. 1923, part. — 11. 5. 1942, študent, KZM

Štajersko:

iz II. čete:

- 26. Kolar Slavko (Slavi), 29. 9. 1921, part. — 22. 4. 1942, avtomehanic, KZM
- 27. Malus Jože (Marko), 3. 4. 1911, part. — 21. 6. 1942, krojač, KZM
- 28. Topolšek Albert (Igor), 6. 5. 1922, part. — 20. 4. 1942, krojač, KZM

iz 3. čete:

- 29. Urankar Robert (Stanko), 27. 3. 1924, part. — 7. 5. 1942, čevljar, KZM
- 30. Zupanc Ivan (Bezlej), 7. 4. part. 6. 5. 1942, čevljar, politdelegat, mitraljezec, partijec

iz 1. čete:

- 31. Čakok Ivan (Benko), 20. 3. 1920, part. — jul. 1942, krojač

Iz dokumentov osvobodilne borbe

Pismo Toneta Tomšiča slovenskim partizanom

Tri dni po svoji smrtni obsodbi in dan prej, preden se je smrtno zadet zgrudil v gramozni jami za Sv. Križem, je Tone Tomšič napisal ter v svojem imenu vseh svojih jetniških tovarišev poslal slovenskim partizanom naslednje sporočilo:

»... Našim hrabrim partizanom!

Tudi do nas, ki sedimo za rešetkami okupatorskih ječ, je prispel glas o vaših velikih nalogah. Nezlomljiva vera naših tovarišev in tovarišic po fašističnih ječah v veliko stvar osvoboditve slovenskega naroda in delovnega ljudstva se je zaradi teh vesti še bolj okrepila in naši fantje, katerih življenja hočejo imeti fašistični okupatorji, ero z nasmehom in s prezirnim smrti v oči v zavesi, da bodo tudi te njihove žrtve položile temelj svobodni bodočnosti slovenskega naroda in delovnega ljudstva!

Tovariši partizani!

Ne bom vam govoril vzpodbujajočih besed! Vemo, hrabrosti vam ne manjka. Le to, tovariši, naš duh, vas spremlja vsepovsod, v vseh vaših bojih smo z vami, z vami trpimo, z vami bomo sovražnika in še naši grobovi vas bodo podpirali v velikem boju, ki ga bijete in ki se ne more končati drugate kakor s popolno zmago!

Prejmite plamete pozdrave nas jetnikov za rešetkami okupatorskih ječ!

Pismo Vide Tomšičeve borcem, komandantom in političnim delavcem brigade Toneta Tomšiča

Dragi tovariši!

Pošiljam plamete pozdrave vam, mojim dragim tovarišem, junaškim borcem brigade Toneta Tomšiča.

V najtežjih dneh, ko me je dušila bolest in nemočen gnev med zidovi italijanskih ječ, mi je bil spomin na vas, na vaše junaške boje najsvetlejša misel. Nisem vedela mnogo o vas — veliko je bilo med vami in menoj debelih zidov in zamreženih vrat — toda vedela sem da ste prezirali in prav tako prezirate smrt, kakor jo je preziral Tone.

>Izročil pozdrave našemu Centralnemu komiteju in vsem našim borcem! mi je rekel tisto majsko jutro, tisto kratko zadnje minuto, kj so jo nama dovolili, preden so ga odvlekli v gramozno jamo. >Povej jim, da ni lahko umreti mlad, poln sil in poleta, toda za tako veliko stvar, kot je naša, to ni težko in za njo rad umrem.<

Pri Tonetovi smrti so si podali roke gestapovci, italijanski fašisti in domači izdajalci. Izdan od belogardističnih hlapcev, mučen od gestapovskih in fašističnih krvnikov, je padel prerešetan od krogel iz strahopetnih italijanskih fašističnih pušk. In tako so padli vsi, cvet naših borcev.

Strahopetne italijanske fašistične puške so utihlele, gestapovci in domači izdajalci, pobesneli v svoji onemoglosti, pa so se iz strahu pred svojim narodom še bolj udinjali nacističnemu okupatorju. Oblačijo se v razne barve, a srce jim je eno samo, ena sama misel jih vodi: uničiti vse Tone Tomšiče, Slavke Slandre, vse, ki si upajo zoperstaviti se fašističnemu zverinskemu pohlepu, vse, ki si upajo dvigniti uporno pest za pravice svojega naroda. Toda njihov račun je bil napačen. Vsak dan več jih je, ki so pripravljani dati svoje mlado življenje, dati vse za našo svobodo. Vsak dan več jih je, ki vedo, da je bolje stoje umreti, kakor živeti vleče pod fašističnim bičem in lizati noge, ki gazijo naše glave. In namesto ustreljenih in pobitih Tonetov Tomšičev in drugih je stopalo stotine in tisoče naših borcev. Tone Tomšič je dobil v vas tisoč rok, ki neusmiljeno vračajo udarce in gonijo fašistične pse iz naše zemlje. Tudi v ječah so hoteli, da bi delali za fašiste, zato da bodo še krepkeje vhteli svoj bič, da bodo lahko izdelovali še ostrejša krogla za naša telesa. Nismo jim hoteli delati in niso nas uklonili niti glad, niti mraz, niti samotna celic.

V dolgih urah, ki so se leno pretakale v mračnih celicah, ko se je dvignilo iz mraka predme vse, kar so nam naredili, ko sem gledala v mislih vse, ki so nam jih pobili, takrat sem pohitela k vami in hodila z vami po naših slovenskih hostah: vidiš fašista! — bij! glej izdajalca! — bij, kolji; nemška kolona! — bij, kolji! dokler ne bo naša sveta zemlja svobodna golazni, dokler ne bomo uredili svoj dom sami po svoji volji, za boljše življenje naših otrok.

Srečna sem, da lahko v tem boju in v tej veličastni gradnji naše nove svobode sedaj zopet in neposredno pomagam tudi jaz. Temelji naše stavbe niso običajni — to je kri naših najboljših, zato tudi naša stavba ne bo običajna, to bo svoboda, ki že vstaja pred nami, tako, da je vidna in otipljiva tudi za tiste, ki prej vanjo niso verovali. Danes imamo našo vojsko, naše osvobodeno ozemlje, našo ljudsko oblast in zgradili smo in s krvjo zapečatili bratstvo vseh južnoslovenskih narodov, bratstvo vseh slovenskih narodov, bratstvo vseh narodov sveta.

Tako se uresničuje tisto, kar je kazala naša Partija, za kar so Tone in njegovi tovariši živeli in delali leta in leta in za kar so dali svoje življenje.

Pred nami je še borba in delo, pred nami je še najostrejša zadnja bitka. Gestapovski krvniki so postali besnejši, zahrbtnejši, drznejši kot kdaj koli prej. Poiskali so si svojih zločinskih pajdavev med našim narodom in z besnostjo potaplajočega bijejo okrog sebe in umijejo vse. Nas pa njihovo divjanje ne more ustaviti. Uničili so nam mnogo — enaga ne morejo: naše volje, da osvobodimo svoj narod, da maščujemo zločine. Pod vodstvom naše Komunistične partije se bomo borili naprej, neizprosno in dosledno, in brez usmiljenja do sebe in brez usmiljenja do tistih, ki bi se nam zoperstavljali na naši poti.

Delala bom in vsi bomo delali tako, kot si delal Ti, Tone, sem mu odgovorila tisto majsko jutro. Vsak dan in danes to ponavljam.

In ponavljam, ko vam preko naše uporne domovine prožim in krepko stiskam roko, moji dragi tovariši!

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Februarja 1944. Vida Tomšič, l. r.

Odgovor Tomšičeve brigade tov. Vid Tomšičevi

Na položaju, meseca marca 1944.

Draga tovarišica!

Nad vse prijetno presenečeni smo prejeli Tvoje iskreno bodrišno pismo. Iskrena Ti hvala za pismo in borbene pozdrave!

V zadoščenju nam je, da je fašistični in zverinski okupator za mučniško, a samo telesno smrt našega velikega vodnika in Tvojega pokojnega moža in tovariša v Neutrudnem delu za svobodo in pravice našega naroda sprejel prav od borcev brigade Tone Tomšiča imena brez števila udarcev, s katerimi smo sejal in sejemo smrt v vrste fašističnih zveriv in njihovih psov — domačih škarijotov — na vsakem njihovem koraku.

Da brigada Toneta Tomšiča dosega toliko in tako pomembnih vojaških uspehov v borbi za osvoboditev slovenskega naroda, je v prvi vrsti neposredna zasluga Tonetovega dela. Že ob ustanovitvi brigade Toneta Tomšiča se je v brigado prigrabilo mnogo Tonetovih sodelavcev, po drugi strani pa je KP takoj spočetka dala brigadi mnogo junaških in predanih članov-borcev ter je tako po njih zgledu ostala v brigadi tradicija nedopovedljivih in neštivilnih junaštev. Tako mora ostati tudi v bodoče. Partije in skolejci z ostalimi junaškimi borci v Tomšičevi brigadi ne bodo prej odjenjali sejati smrt med okupatorje, dokler ne bo osvobodena poslednja ped združene Slovenije v okviru demokratične in federativne Jugoslavije.

Mučniška smrt velikega Toneta Tomšiča je po njegovih borbah obilno maščevana in skoraj bodo uresničeni veliki ideali, za katere se je boril in preli svojo kri. Ta čas je blizu.

Sprejmi, draga tovarišica, iskrene borbene pozdrave od vseh borcev in funkcionarjev brigade, ki bi bili zelo srečni, če bi te mogli ob kaki priliki osebno pozdraviti.

Smrt fašizmu — svoboda narodu! Politkomisar: Lado Mišič, l. r. Komandant, major: Ivan Kovačič, l. r.

Držali bodo dano besedo

Premog je poleg elektrike najboljši zaveznik industrije. Na vse strani naše domovine potuje dan na dan ta črna zaklad naše zemlje, potuje tja, kjer brnijo stroji, ki bi se ustavili, če ga ne bi bilo.

To dobro vedo naši rudarji, ki se vsi čim in potni dan za dnem borijo v globinah zemlje. To je huda borba, iz katere vsak mesec vstajajo novi heroji dela in sledijo Zagorci, Alja Sirotnoviča in Antona Zagoriška, prvoborcev za povečanje storilnosti.

O Trboveljah je slišal že vsak otrok. Tam so žilavi in trdi ljudje, kakršne je so pa naredila dolgoletna trda borba, ki so jo nekdo spramjali štrajki, beda in kletve. Nekdanji borbi za golo življenje je ljudska revolucija naredila konec in jo spremenila v borbo za življenje, kakršnega rudarsko delo zasluži, pa še za boljše življenje, o kakršnem so nekdo v trdih dneh štrajkov rudarji s svojimi družinami zaman sanjali, danes pa vedo, da jim je blizu, ker si ga ustvarjajo z lastnimi rokami.

Zato se zavedajo, da morajo peletni plan izpolniti za vsako ceno. Vedo, da morajo do kraja odpraviti nepravilne izoslanke, vsak dan izboljševati način dela in zniževati proizvodne stroške. Pa ne samo to. Plan hočejo tudi preseči, zato so posamezni obrati, sindikalni podod-

bori in posamezniki že v začetku leta sprejeli obveznosti, koliko premoga bodo nakopali tudi v prostem času. V začetku leta, ko so obveznosti sprejeli, je marsikdo podvomil: kdo ve, če jim bodo kos. Kdor pa pozna moč njihovih trdih rok in njihovo delovno zavest, je bil prepričan, da bodo držali dano besedo. Da se ni motil, lahko vidi že iz do sedaj doseženih uspehov, ki pa se bodo do konca leta gotovo še stopnjevali.

Začetek je bil dober, saj so že v januarju in februarju ob delavnih in ob nedeljah obveznost častno izpolnjevali. Se bolj pa so se zagrizli v svoje obveznosti v času predvolivnega tekmovanja za volitve v Zvezno ljudsko skupščino.

Do konca junija je dosegla najboljši uspeh brigada Leopolda Ovnika, ki je nakopala 1113 ton premoga. Prav malo slabši sta brigadi Franca Erjavca, ki je nakopala 1109 ton, in Antona Zagoriška, ki je nakopala 1107 ton. Med delovnimi kolektivi je bil pri izpolnjevanju obveznosti najboljši zahodni obrat, ki je nakopal 868 ton premoga, za njim pa uprava rudnika, ki ga je nakopala 750 ton, z jalovino pa je letno obveznost že prekorajčila za 15,7%. Izkazale pa so se tudi posamezne partijske organizacije mesta Trbovelj, ki so do konca junija nakopale 2004 tone premoga.

Državni obrtni mojstri bodo pokazali kako so dvignili kvaliteto izdelkov

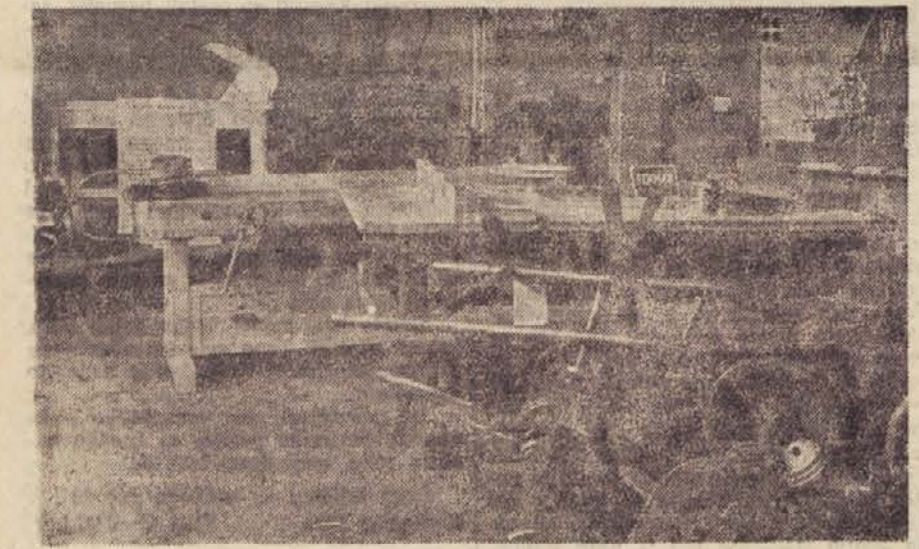
Za drugo republiško razstavo lokalnega gospodarstva, ki bo odprta od 21. t. m. v Ljubljani, so se pripravili tudi državni obrtni mojstri. Kvalitetne razstave si resnično morajo misliti brez udeležbe tistih obrtnikov, ki so si prav zaradi odlične kakovosti svojih izdelkov in visoke politične zavesti pri delu in vzgoji novega kadra pridobili naziv »državni obrtni mojster«. Ko so lani razstavljali še kot navadni obrtniki, so njihovi izdelki daleč presegali ostale razstavne predmete, saj je bila okoli Cirmanovih umetno kovanih vrat, Gromovih hranilnih proizvodov itd., taka gneča, da mnogi niti blizu niso mogli.

Letos pa so prvič kot državni mojstri pripravili še večje presenečenje. Sliherni od njih se odlikuje ne le po izdelkih visoke kakovosti, ampak tudi po veliki iniciativi, iznajdljivosti in neumornem iskanju novih poti za izboljšanje.

Državni obrtni mojster Jože Grom bo razstavil preko 30 vrst zdravilnih zelišč, najrazličnejše vrste suhih gob in pestro izbiro hranilnih proizvodov. Stane Cirman bo razstavil umetno kovana vrata, tri lestence, samizno svetilko in pet

raznih umetno kovanih namiznih predmetov. Ivan Mihelič bo v posebni sobi prikazal moderno, kvalitetno izdelane elektroinstalacije. Pavel Pavčič bo na prostem postavil dve različni poletni lesen hišici, ki jih sestavi v osemih urah. Po vsej Sloveniji in še dlje je znan Jakob Vavpetič s svojo leseno galanterijo. Za letošnje razstavo se je še posebno pripravil, razstavljal bo razne šatulje, krožnike, skleda za sadje in kruh, doze za cigarete, stojala za slike itd. Jože Mernik pa je dober strojni ključavničar. Za razstavo ima pripravljen nov acetilenski aparat, razne osovine, izpihalnik in razno specialno orodje. Stanko Klinar se je že na oblastni razstavi odlikoval s svojimi predmeti. V Ljubljani bo razstavil različne kleparske galanterijske predmete, vodovodne instalacije in sanitarne predmete. Strojni ključavničar Edvard Kolman pa je pripravil za razstavo precizni stroj za struženje utorov na parnih cilindrih.

Lahko pa bo tudi odkriti na razstavi marsikatero obrtnika, ki je bil do sedaj nepoznan, pa ima vse pogoje in pravice do priznanja.

Na republiški razstavi lokalnega gospodarstva hemo videli mnogo del novatorjev in racionalizatorjev

13. julija je poteklo 30 let, odkar je bil l. 1920 v Trstu požgan »Narodni dom«, v katerem je bil sedež Slovenskega gledališča v Trstu.

Narodni dom v Trstu je bil zgrajen leta 1904 na enem najlepših trgov, kljub vsem oviram, s katerimi je tržaški občinski svet — po večini italijanski in nacionalistično nastrojen — skušal zavreti zidavo tega poslopja. V Narodnem domu so imele svoje prostore različne slovenske organizacije, predvsem pa je bila namenjena velika dvorana za gledališke predstave.

Gledališka tradicija v Trstu med tamošnjimi Slovenci je bila že stara. Skraj nedvomno je, da so Slovenci v Trstu igrali že kmalu po ustanovitvi »Slavjanskega društva«, torej kmalu po letu 1848. Vemo natančno, da je bila 2. junija 1850 v Trstu uprizorjena Stepankova igra »Tat v mlinu ali Slovenci in Nemci«. Prav ob tej igri so tržaški Slovenci ugotovili pomen gledališča za priznanje slovenske govornice v javnosti, kar je izrecno poudaril v tržaškem društvenem glasilu »Jadranski slavjan« Jozipovič, prvi, ki je med tržaškimi Slovenci teoretično razglabljal o pomenu gledališča ob istočasnem gibanju v Ljubljani za ustanovitev slovenskega gledališča.

Gledališke predstave v Trstu so sicer zaradi Bachovega absolutizma prenehale, toda kmalu po obnovitvi čitalnice v Trstu v letu 1861 je bil vnovič omogočen razvoj gledaliških predstav na tržaškem ozemlju.

Sprva so igrali Slovenci v najbližji okolici, sčasoma pa so se že upali nastopiti tudi v mestu in si v ta namen že leta 1880 najeli gledališče »Fenice«. Od Svetega Ivana in Rolana se je gledališko gibanje razširilo tudi v Skedenj in Barčevlje. Iz različnih diletantskih skupin so sčasoma prvi gledališki amaterski organizatorji proti koncu preteklega stoletja združili najboljša diletante v majhen igralni ansambel. Nedvomno jim je k temu dal vzpodbudo tudi razvoj sloven-

OB 30 LETNICI UNICENJA SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA V TRSTU

skega deželnega gledališča v Ljubljani, ki je v letu 1892 dobilo novo gledališko stavbo. Še v dobi, ko so ljubljanski igralci morali igrati na čitalniškem odru, so pod vodstvom Ignacija Borštnika in s sodelovanjem tržaških diletantov gostovali v Trstu leta 1889 in to v gledališču »Fenice«.

Sploščka Slovencev v Trstu z najemanjem gledaliških dvoran niso imeli posebnih težav. Toda z naraščajočim italijanskim sovinitvom jim lastniki gledaliških dvoran niso nič kaj radi dovoljevali najema. Zato so tržaški Slovenci že ob koncu prejšnjega stoletja začeli misliti na zidavo stavbe s posebno dvorano za gledališke prireditve. Gibanje za zidavo Narodni domov je v Trst prišlo iz najbližje okolice in kmalu po obnovitvi čitalnice v Trstu se je pojavil predlog za zidavo Narodnega doma v središču mesta. Ko se je ta zamisel leta 1904 uresničila, je tržaško slovensko gledališko življenje medtem dobilo že novo podlago: leta 1902 je bilo ustanovljeno »Dramatično društvo« po ljubljanskem zgledu.

Namen društva je bil skrbeti za redne dramske slovenske predstave v Trstu. V resnici je društvo takoj začelo z uprizorjanjem slovenskih gledaliških predstav, vendar je bilo v prvih dveh sezonah svojega obstoja vezano na najemanje gledaliških dvoran pri italijanskih lastnikih, kar je delovanje društva močno oviralo.

Šele z novo gledališko dvorano v Narodnem domu je bilo pravo gledališko delo Dramatičnega društva v Trstu omogočeno, četudi ga društvo v prvih dveh sezonah ni moglo razviti v tisti meri, kakor bi to odgovarjalo številu slovenskega prebivalstva v Trstu. V letu 1907 pa je iz mlajših članov društva izšla vzpodbuda, da se ustanovi stalno slovensko gledališče v Trstu z nekaterimi angažiranimi člani — poklicnimi igralci in najboljšimi igralci iz vrst tržaških dile-

tantov. S to odločitvijo društva se je začela doba vzpona slovenskega gledališča v Trstu. Največji zaslug za to sta imela dr. Ivan Merhar, ki je že prej s svojimi umetniškimi kritikami skušal dvigniti umetniško raven gledaliških predstav v Trstu, in pa mladi Josip Fr. Knaflič, pri čemer je bil podpiralo vse mlajše članstvo. Umetniški vodja stalnega slovenskega gledališča je bil sploščka slovenski igralec Anton Verovšek, za njim pa Avgusta Cerar-Damijlova, ki sta osnovala tudi dramatično šolo in s tem pritegnila k slovenskemu gledališču mnogo mladih nadarjenih talentov. Za njima je vodil predstave igralec Leon Dragulinovič, ki je bil nekoliko pred tem član gledališkega osebja v Ljubljani, za njim pa Josip Toplak, takisto nekdanji član Slovenskega deželnega gledališča v Ljubljani.

S pritegnitvijo nekaterih igralških in pevskih moči iz Ljubljane je gledališče začelo uprizorjati tudi opere in opere; te predstave je kot dirigent vodil mladi Mirko Polič.

Vendar pa je tržaško gledališče po letu 1911 preživljalo krizo, ker razvoj repertoarja v komedijsko in operetno smer ni zadovoljeval vsega tržaškega slovenskega gledališkega občinstva. Spremembe v vodstvu Dramatičnega društva, ki sta ga zapustila in Josip Knaflič in dr. Ivan Merhar, takisto niso ugodno vplivale na splošno kulturno raven gledališča. K temu se je pridružil še spor s slovenskim delavstvom, ki je odklanjal meščanske metode pri delu društva in njegovih predstavnikov, kakor tudi takih repertoar gledališča. Že leta 1905 so delavci v Trstu ustanovili društvo »Ljudski odere«, ki se je sčasoma zelo razvilo in skušalo leta 1912 po nekaterih začetnih poizkusih pod vodstvom Ivana Regenta razširiti svoje delo tudi na uprizorjanje gledaliških predstav. Prva svetovna vojna je sicer to delo zavrla, toda nedvomno se je pri

dr. Ivan Merhar, ki je že prej s svojimi umetniškimi kritikami skušal dvigniti umetniško raven gledaliških predstav v Trstu, in pa mladi Josip Fr. Knaflič, pri čemer je bil podpiralo vse mlajše članstvo. Umetniški vodja stalnega slovenskega gledališča je bil sploščka slovenski igralec Anton Verovšek, za njim pa Avgusta Cerar-Damijlova, ki sta osnovala tudi dramatično šolo in s tem pritegnila k slovenskemu gledališču mnogo mladih nadarjenih talentov. Za njima je vodil predstave igralec Leon Dragulinovič, ki je bil nekoliko pred tem član gledališkega osebja v Ljubljani, za njim pa Josip Toplak, takisto nekdanji član Slovenskega deželnega gledališča v Ljubljani.

S pritegnitvijo nekaterih igralških in pevskih moči iz Ljubljane je gledališče začelo uprizorjati tudi opere in opere; te predstave je kot dirigent vodil mladi Mirko Polič.

Vendar pa je tržaško gledališče po letu 1911 preživljalo krizo, ker razvoj repertoarja v komedijsko in operetno smer ni zadovoljeval vsega tržaškega slovenskega gledališkega občinstva. Spremembe v vodstvu Dramatičnega društva, ki sta ga zapustila in Josip Knaflič in dr. Ivan Merhar, takisto niso ugodno vplivale na splošno kulturno raven gledališča. K temu se je pridružil še spor s slovenskim delavstvom, ki je odklanjal meščanske metode pri delu društva in njegovih predstavnikov, kakor tudi takih repertoar gledališča. Že leta 1905 so delavci v Trstu ustanovili društvo »Ljudski odere«, ki se je sčasoma zelo razvilo in skušalo leta 1912 po nekaterih začetnih poizkusih pod vodstvom Ivana Regenta razširiti svoje delo tudi na uprizorjanje gledaliških predstav. Prva svetovna vojna je sicer to delo zavrla, toda nedvomno se je pri

Dograjen je nadvoz Gromačnik, eden največjih objektov na Avtomobilski cesti

Nova Gradiška, 14. julija. Graditelji Avtomobilske ceste so dosegli novo veliko zmago. V sredo so položili zadnje kamenite kocke na nadvozu Gromačnik pri Slavovskem Brodu. S tem so dogradili enega največjih objektov na Avtomobilski cesti, ki ga lahko primerjamo z Vrandukom na Mladinski progi Samac-Sarajevo.

Na slavnostnem zborovanju, ki je bil ob tej priložnosti na šestem odseku, sta izrazila direktor mladinskega gradbenega podjetja »Avtoput« Djuro Gamuča in poveljnik mladinskih brigad Ante Josifovič posebno priznanje flišerskim delavcem in članom prve daruvarske ter osme zagrebške mladinske brigade, ki so se zlasti odlikovali pri teh delih. (Tanjug.)

Plenum Glavnega odbora AFŽ Slovenije je sprejel sklepe za nadaljnje delo organizacije

Ljubljana, — V petek, 14. julija je bilo drugo zasedanje plenuma GO AFŽ Slovenije. Tovarišica Angelca Oček, predsednica GO AFŽ, je v svojem referatu naglasila velike uspehe, ki smo jih dosegli na področju demokratizacije našega gospodarskega, političnega in družbenega življenja. Poudarila je, da gre naš razvoj v smeri vse večjega pritegovanja širokih ljudskih množic k upravljanju države in gospodarstva. Pri tem igrajo važno vlogo množične organizacije, med njimi tudi AFŽ, ki je sestavni del Fronte. Krepitev Fronte je naša stalna naloga, saj je od aktivnosti frontnih organizacij odvisno tudi družbeno reševanje vprašanja zaščite matere in otroka ter drugih problemov. Uspehi ali neuspehi Fronte pa so v veliki meri odvisni od prizadevanja žena, ki tvorijo dobro polovico članov Fronte. V okviru organizacije AFŽ pa moramo prenesti težišče dela predvsem na izvoljene organe.

Plenumu je prisostvovala tudi tovarišica Lidija Šentjura, organizacijski sekretar CK KPS, ki je v diskusiji pojasnila linijo Partije in Fronte ter obravnavala vprašanje decentralizacije. Poudarila je velik pomen množičnega političnega dela, ki ga ne smemo izvajati mimo, pač pa preko izvoljenih organov množičnih organizacij. Uspešna graditev socializma je odvisna predvsem od tega, kako se bodo ljudske množice usposabljale v upravljanju države.

Tovarišica Arko Nika, članica tajništva GO AFŽ, pa je nato še govorila o dosežkih uspešnih AFŽ pri vzgoji mladega rodu.

V živahni diskusiji so bile pojasnjene še nekatere nejasnosti, pogovorile so se tudi o aktivizaciji čim več žena za pomoč pri upravljanju bodisi pri oblasti, bodisi v gospodarstvu. Osnovna naloga žena pa ostane seveda še nadalje vzgoja otrok. Še bolj bodo razvijale svojo aktivnost v tej smeri in z dosedanjimi izkušnjami pomagale Svetu za zaščito matere in otroka k še večjim in lepšim uspehom na tem področju.

Plenum je sklenil, da za dosežene uspehe v Tednu matere in otroka na-

gradi z opremo cicibanovega kotička okrajni odbor AFŽ Slovenj Gradec in Mestni odbor AFŽ Ljubljana. Poleg tega pa bo nagrajenih še 18 osnovnih organizacij AFŽ, od katerih prejmejo štirje vsaki odbor radijske aparate.

Za zaključek je plenum poslal Glavnemu odboru OF Slovenije sledečo resolucijo:

»Žene, zbrane na plenarnem zasedanju Glavnega odbora AFŽ Slovenije, pozdravljamo napore državnega in partijskega vodstva za reorganizacijo državne uprave, kot najvidnejši izraz teh naporov pa posebno toplo pozdravljamo zakon o upravljanju državnih gospodarskih podjetij po delovnih kolektivih, ki ga je sprejelo zadnje izredno zasedanje Ljudske skupščine Federativne ljudske republike Jugoslavije. S tem v zvezi razumemo v polni meri sklepe zadnjega zasedanja GO OF Slovenije, ki je razpravljal o pomoči frontnih organizacij v tej zgodovinski borbi naših narodov proti sistemu sablonskega birokratskega diktiranja višjih organov nižjim, za sprostitev ustvarjalne iniciative ljudskih množic.

Organizacija AFŽ, ki so ji od frontnih organizacij v sedanjih etapi borbe za socializem poverjene predvsem naloge zaščite matere in otroka ter skrb za vzgojo mladega rodu, je sprejela sklep Glavnega odbora Osvobodilne fronte o čim večji naslonitvi naših organizacij na frontne, z velikim zadovoljstvom. Prav v tem vidimo vso garancijo, da se bodo ta vprašanja reševala kot splošna družbena vprašanja. Jasno je, da bomo žene poleg tega kot članice Fronte s krepitvijo osnovnih frontnih organizacij prispevale dobesedno del k rešitvi gospodarsko-političnih nalog, za kar je zainteresirana vsa družba, toliko bolj pa še žene, ki smo često tudi same gospodinjice in matere.

V času pred III. kongresom AFŽ Jugoslavije obljubljamo, da bomo vse naše delo usmerile v krepitev državljanke zavesti in čuta odgovornosti žene, s čimer bomo v največji meri prispevale k samoupravljanju ljudstva, kar je naš cilj.

Posvetovanje v Glavnem odboru Zveze borcev Jugoslavije

Organizacije Zveze borcev morajo zagotoviti centrom predvojaške vzgoje strokovne kadre

Beograd, 15. julija. V GO Zveze borcev narodnoosvobodilne vojne v Beogradu je bilo v četrtke posvetovanje predstavnikov republiških odborov ZB in organizacij, ki skrbijo za predvojaško vzgojo ljudstva. Ljudske tehnike, protiletalske zaščite, fizkulture, Rdečega križa in drugih. Namen posvetovanja je bil pregledati dosedanje uspehe in sprejeti nove sklepe za bodoče delo.

Iz poročila tajnika GO ZB Miljutina Vujiča je razvidno, da so dosegle mnoge organizacije ZB ob sodelovanju z organizacijami, katerih naloga je vzgajati naše ljudstvo za obrambo države, lepe uspehe. Od prvega posvetovanja, ki je bilo letos v maju, so dosegle največ uspehov organizacije ZB v LR Hrvatski.

Vse oblike predvojaške vzgoje ljudstva so vplivale tudi na dvigovanje politične in patriotske zavesti naših ljudi. Tako je med temi akcijami na Hrvaškem sodelovalo na volitvah v KLO prebivalstvo posameznih vasi stodstotno. To delo je tudi pripomoglo, da so postale organizacije ZB, LT, fizkulture, RK in PAZ množične.

Bile pa so tudi organizacije, ki niso dobro skrbele za predvojaško vzgojo ljudstva. Takšne organizacije seveda niso mogle doseči uspehov. Vzrok je predvsem v tem, da posamezni partijski vo-

ditelji in funkcionarji ZB ne razumejo vloge ZB. Krive pa so tudi organizacijske pomanjkljivosti okrajnih, mestnih in osnovnih organizacij ZB. Posamezne organizacije ZB se še niso povezale z LT, PAZ, RK, Fizkulturo zveze in centri predvojaške vzgoje in zato niso mogle doseči večjih uspehov. Ponokod imajo sicer 4000—5000 članov ZB, pa niso ustvarili nobenega društva LT, PAZ in RK. Medtem ko je v BiH okrog 50.000 članov LT, jih je samo v večjih mestih LR Hrvatske nad 90.000. Na Hrvaškem imajo fizkulture organizacije okrog 400.000 članov, v Makedoniji pa samo 30.000. Nekateri organizacije ZB niso zagotovile centrom predvojaške vzgoje dovolj strokovnih kadrov in zato je predvojaška vzgoja na nizki ravni. Vse te probleme morajo te organizacije čimprej rešiti, da bodo uspehi predvojaške vzgoje večji.

Razglasitev najboljših brigad na avtomobilski cesti

Pred dokončanjem največjega objekta naše petletke, avtomobilske ceste »Bratstvo in enotnost«, je razglasil glavni štab najboljših brigad na gradbišču v zadnjih desetih dneh. To je bila prva mladinska štirikrat udarna brigada iz Vojniča, ki sodeluje na odseku pri Županji.

seda z odra v Trstu je tako oblikovala Slovence v Trstu i v umetniški i v narodnovzgojni smeri. Zgodovina slovenskega gledališkega življenja ne more prezeti dela slovenskega gledališča v Trstu, dasi je v svojih začetnih poizkusih in v nadaljnjem delu bilo docela odvisno od razvoja slovenskega gledališča v Ljubljani, katerega člani so v glavnem oblikovali tudi njegov gledališki izraz. Požig Narodnega doma, ki je bil izraz sovinitva nahujskih italijanskih množic v Trstu, ni prizadel Slovencev v Trstu samo v narodnem pogledu, temveč prav tako v umetniškem tvornem izrazu, kakor ga je oblikovalo Slovensko gledališče v Trstu.

V mirnih pripravah za sezono 1920-21 je doletela slovensko gledališče v Trstu 13. julija 1920 katastrofa požiga »Narodnega doma«, s čimer je bil onemogočen njegov nadaljnji obstoj. Toda požig doma je bil šele prvo znamenje za temno bodočnost, ki jo je pripravil Slovencev fašizem. Ta prvi napad ni ostal osamljen. Sledila je vrsta novih napadov z istim namenom: zadeti Slovence v živo i kulturno i narodnostno. Onemogočen je bil vsak, tudi najmanjši izraz slovenske kulture in narodne manifestacije. Tako je prenehalo vsako gledališko delo pri Slovenceh v Primorju.

Tržaški delav. list »Deloc« je ob požigu »Narodnega doma« 1920 napisal: »Tragični dogodki... se bodo ponavljali, dokler se ne bodo narodi spametovali, dokler ne bodo zaprli sape svojim sedanjim krivim voditeljem in ne bodo začeli resnično sami odločati o svoji usodi...«

In preizkušnja je minila. Ze kmalu po maju 1945 se je začelo snovati v Trstu novo gledališče. Idealizem slovenskega igralca danes v najtežjih nogojih vzdržuje slovensko besedo na odru i v Trstu in zahteva povrnitev ene največjih krivic, ki so doletela Slovence pod fašizmom v Trstu: zahteva novo gledališko stavbo, da dokaže svojo kulturno tvornost in moč slovenske besede na odru. — J. T.

